

vingen zal gelden, dat bodem en vegetatie al gauw langer dan een eeuw achter zullen blijven bij wat mogelijk was geweest zonder vergraving.

Hoogstens in de buitenste duinzone, binnen enkele honderden meters van de zeereep, ligt de situatie wellicht anders: de voortdurende aanvoer van kalkrijk zand met de wind beperkt hier ook zonder vergraving de vegetatie-ontwikkeling al in een vrij vroeg stadium, namelijk dat van Helmvegetaties of pionierstruwelen met Duindoorn (en Vlier). Hoewel we in deze zone geen onderzoek hebben gedaan, is het mogelijk dat vergraving, gevolgd door aanplant van Helm of Duindoorn, hier een kleinere achterstand op de ontwikkeling van de omgevende vegetatie betekent dan dieper landinwaards.

Maar in het algemeen kan de conclusie luiden, dat de invloed die de mens in de laatste eeuwen op de duinvegetaties heeft gehad groot genoeg is geweest: Al blijft dat wat er nu te zien is achter bij wat er mogelijk was geweest, desondanks zijn de duinen een van onze rijkste natuurgebieden, en dat is voldoende argument om te blijven aandringen op de grootst mogelijke terughoudendheid bij het plannen van nieuwe vergravingen in de duinen.

LITERATUUR

BOERBOOM, J.H.A. (1960): De plantengemeenschappen van de Wassenare duinen. Med. Landbouwhogeschool Wageningen 60(10):1-135.

DOING, H. (1966): Landschapsoecologische beschrijving van de duinstreek tussen Wassenaar en IJmuiden. Med. Landbouwhogeschool Wageningen 74-12.

MELMAN, T.C.P. (1979): De effecten van vergravingen op bodem en vegetatie. Deel I: De bodem. Doctoraalverslag Milieubiologie, Rijksuniversiteit Leiden.

OLSON, J.S. (1958): Rates of succession and soil changes on Southern Lake Michigan sand dunes. Bot. Gaz. 119: 125-170.

SLOET VAN OLDRUITENBORGH, C.J.M. (1976): Duinstruwelen in het deltagebied. Med. L.H. Wageningen 76-8. (Sloet v. O. schreef ook een artikel over duinstruwelen in dit blad: nr. 80-3, p 3-8)

RUNHAAR, J. (1979): Invloed van vergravingen op de vegetatie in

De grens van een ca. 16 jaar oude vergraving is hier in Berkheide nog goed te zien. Links een gesloten, soortenrijke mosvegetatie, rechts een soortenarme grasmat van Duinriet en Helm op de vergraven zone (foto Albert Salman)

de duinen. Doctoraalverslag milieubiologie, R.U. Leiden.

STEENKAMP, F.E.M. (1981): Herstel na vergravingen bij duinve-

getaties in Meijendel en Berkheide. Doctoraalverslag milieubiologie, R.U. Leiden.

UIT DE REGIO

WATERVERBRUIK 1980

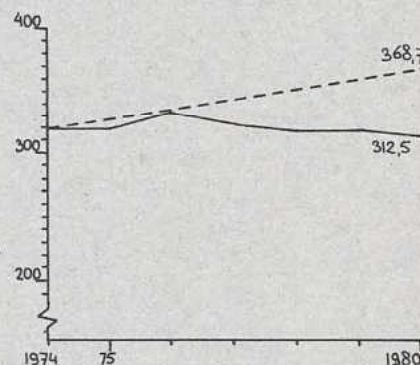
KV

Zoals gebruikelijk geven we ook dit jaar in 'duin' een overzicht van het drinkwaterverbruik in West-Nederland in het afgelopen jaar, 1980. Om niet in herhalingen te vallen verwijzen wij naar de commentaren bij eerdere artikelen over 1978 en '79 in 'duin' 1979 nr. 2 (p. 10) resp. 1980 nr. 2 (p.9-10).

Samenvattend kunnen we opnieuw konstaten dat het totale waterverbruik in West-Nederland dalende is en steeds verder achterblijft bij de prognoses (zie figuur).

De mogelijkheden van waterleveranties van Amsterdam en Rotterdam aan duinwaterleidingbedrijven zijn *groter* geworden. Daarom zijn snelle uitbreidingen van de duinwaterwinningen *minder noodzakelijk* dan ooit.

De mogelijkheid om met het beleid t.a.v. drinkwaterwinning de resultaten af te wachten van het zgn. Integraal Onderzoek (zie het Commentaar in het vorige nummer van 'duin') is ruim aanwezig.

Waterverbruik in de Hollandse kuststrook (groep 2 uit tabel 1) 1974 t/m 1980 (in miljoenen m³). De stippellijn geeft de prognoses uit het Tienjarenplan 1978 van de VEWIN

	1977	1978	1979	1980
1. Friese Waddeneilanden				
Schiermonnikoog	0,16	0,11	0,11	0,13
Ameland	0,34	0,34	0,34	0,37
Terschelling*	0,34	0,35	0,22	0,17
Vlieland	0,11	0,13	0,12	0,12
2. Noord- en Zuid-Holland				
P.W.N.	50,7	52,3	52,6	52,0
Haarlem	8,9	8,5	8,5	8,4
Amsterdam (G.W.A.)	86,4	83,9	83,0	80,0
Leiden e.o. (L.D.M.)	16,8	18,5	19,6	20,3
Den Haag e.o. (D.W.L.)	42,5	43,3	43,5	43,9
Westland (W.D.M.)	3,1	3,1	3,1	3,1
Rotterdam (D.W.L.)	114,5	108,6	108,3	104,8
3. Zuidwest Nederland (incl. Goeree)				
W.M.Z.	42,6	42,2	42,8	41,0

Tabel 1. Waterververbruik van West-Nederland 1977 t/m 1980 (in miljoen m³)

* exclusief waterleverantie vanaf Friese vasteland (vanaf 1979)

1976	1084,5	miljoen m ³
1977	1031,4	" "
1978	1041,6	" "
1979	1051,0	" "
1980	1062,0	" "

Tabel 2. Waterververbruik over geheel Nederland

BLOEMENDAAL

De Bloemendaalse hockeyclub spant zich momenteel in voor uitbreiding van haar clubhuis en voor een verlicht kunstgrasveld. De hiermee gepaard gaande toename van infrastructuur, verkeer, rustverstoring, sportverlichting, reclame, tribunes e.d. zal ernstige schade veroorzaken in en rond het aangrenzende natuurgebied *Caprera*. Dit gebied is één van de mooiste stukjes binnen-duinlandschap bij Bloemendaal. Het is in feite de laatste nog vrijwel ongestoorde overgang van het jonge naar het oude duinlandschap in Zuid-Kennemerland. De landwaartse begrenzing van de jonge duinen bestaat hier uit een rond de middeleeuwen gevormde zeer hoge en steile zandrug. Aan de voet hiervan ontwikkelde zich een schitterend binnenduïnbos met een rijke stinseflora en vogelstand. Afdalend naar de vroegere strandvlakte gaan de zandbodems geleidelijk over in veenbodems met weilanden en moerasbossen. Centraal hierin ligt het meertje van *Caprera*, dat mogelijk nog een restant is van het kustlandschap dat hier vóór de Romeinse tijd moet zijn geweest. Verder oostwaarts gaand volgt opnieuw een overgang naar de droge Eiken-berkenbossen van het landgoed *Scha-*

penduinen op de 1e strandwal.

Het gebied is eigendom van de gemeente Bloemendaal die zich bij de aankoop heeft verplicht om het *als geheel* in stand te houden. Het ministerie van CRM oefent hierop controle uit. In 1973 echter werd reeds een deel van het

PLAN-WATERMAN

De ontwikkeling van plannen voor landaanwinning voor de Zuidhollandse kust staat niet stil. Publiceerden we in het vorige nummer van 'duin' een uitgebreid artikel over het plan-Svasek, nu is er alweer een vernieuwde versie gelanceerd: het plan-Waterman. Dit is inmiddels het vijfde in de rij van voorstellen die gedaan zijn om vorm te geven aan de uitbreiding van Zuid-Holland in de Noordzee (voor een overzicht zie 'duin' 1980 nr. 4).

De heer Waterman is in de kustlokatie-sfeer geen onbekende. Reeds bij de presentatie van het plan-Svasek trad hij naar voren als voorstander van een meer integrale aanpak van de kustlokatieproblematiek. Welnu, hij heeft nu zelf een waarlijk integrale aanpak aan ons voor-gelegd.

Op 12 februari jl. werd in het Haagse Provinciehuis het plan in de openbaarheid gebracht. De belangrijkste kenmerken van het plan zijn de omvang en de toegedachte gebruiksmogelijkheden. Wat betreft de grootte: die bedraagt in totaal 4000 ha verdeeld over de kusten van het Westland en Voorne. Dit oppervlak is het dubbele van wat Svasek voor ogen had. Bezien we de ontwikkeling van de grootte van de in de afgelopen jaren voorgestelde plannen, dan is deze imponerend te noemen.

Als deze trend zich voortzet kunnen we over enkele jaren het

gebied opgeofferd aan de hockeyclub, voor de inrichting van twee sportvelden. CRM ging hiermee akkoord op voorwaarde dat dit tevens de *laatste afronding* zou zijn van het hockey-komplex; deze voorwaarde werd door de club aanvaard.

Tegen deze afspraak in wil de club nu opnieuw haar sportvoorzieningen uitbreiden. Het meest merkwaardige is wel dat CRM zich reeds in het stadium van vooroverleg akkoord heeft verklaard met de inrichting van het kunstgrasveld (al is het dan vlakbij het clubhuis i.p.v. aan de rand van *Caprera*) inclusief verlichting, tribunes en parkeervoorziening, terwijl dit tot oppervlak-teverlies van het landgoed zou kunnen leiden en tot verstoring van landschap en leefmilieu.

Alternatieven voor de hockeyclub zijn daarbij niet voldoende onderzocht (bijv. *Spaarnwoude*). De Stichting Duinbehoud heeft hiertegen protest aangetekend bij de gemeente Bloemendaal en haar mening over deze zaak kenbaar gemaakt aan de gemeenteraad.

plan tegemoet zien voor drooglegging van de gehele zuidelijke Noordzee....

Nog opvallender dan de omvang van het plan zijn de toebedachte functies voor het nieuwe land. Van noord naar zuid zijn deze:

1. verbeterde recreatiemogelijkheden (breder strand, nieuw water)
2. de vierde haven bij Scheveningen
3. bouwmogelijkheden voor 4500 woningen
4. een recreatie-meer
5. een natuurgebied met mogelijkheid van waterwinning (of andersom?)
6. de aanleg van een nieuw glas-tuinbouwgebied
7. een nieuwe luchthaven (ter vervanging van Zestienhoven)
8. een LPG-terminal
9. slibverwerkingsindustrie
10. bijdrage tot de oplossing van het zoutprobleem van de Rijn.

De Stichting Duinbehoud acht

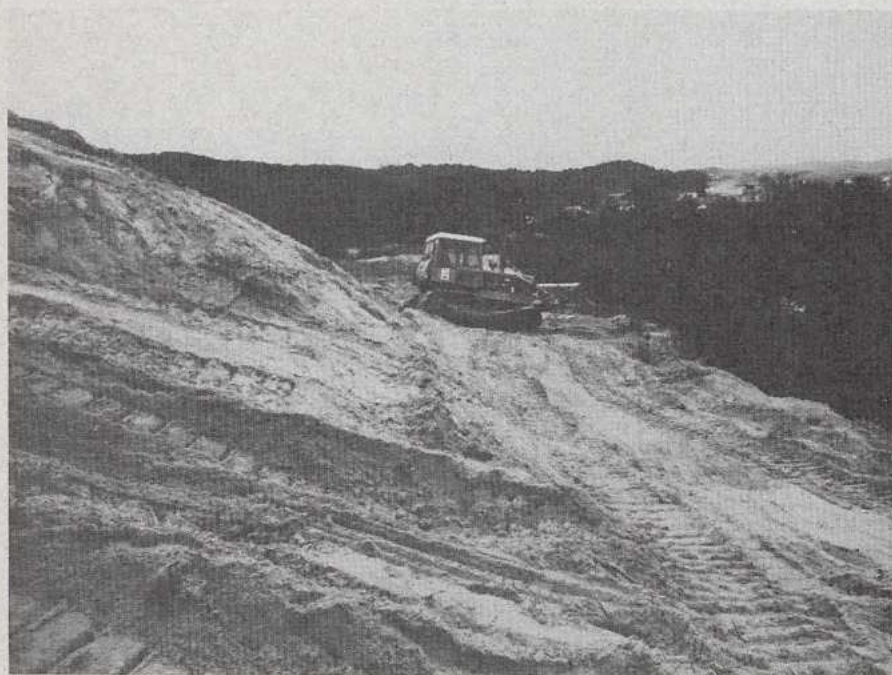
het nog niet mogelijk om dit plan volledig te beoordelen; het is daarvoor nogal veelomvattend en nog te weinig uitgekristalliseerd. In een later stadium zal tezamen met andere milieu-organisaties een standpunt t.a.v. dit plan ingenomen worden. Wel kan nu reeds worden gesteld dat de voorwaarden om het duingebied van Holland en Voorne in de huidige

toestand te behouden veel ongunstiger zijn dan bij het plan-Svasek het geval was en dat de kansen dat een nieuw belangwekkend natuurgebied zal kunnen ontstaan minimaal lijken. Deze taxatie is zo ongunstig omdat het nieuw te winnen land veel intensiever in gebruik genomen zal worden dan ir. Svasek voor ogen stond. ●

SCHOORL

JK

Wie denkt dat de fameuze Schoorlse duinen in vertrouwde handen zijn bij een dienst als het Staatsbosbeheer (SBB) kan zich bij een terreinbezoek van het tegendeel vergewissen.

Afgraving in de Schoorlse duinen (foto Cor ten Haaf)

Reeds enkele jaren geleden wees Gré van der Baan erop dat SBB onnavolgbare capriolen uithaalde met ons aller duinen. In die tijd bleek men nl. met bulldozers aan de gang om duinen op grootscheepse wijze om te zetten en terwille van herbeplanting te herprofilen tot iets wat in de verste verte niet meer aan het oorspronkelijk reliëf herinnerde maar veeleer aan stuwwallen. Bij haar artikel was een overtuigende foto gevoegd. Men raadplege 'duin' 1979 (1) nogmaals.

Kort nadien smaakten Gré en ondergetekende het twijfelachtig genoeg om o.m. hierover een stroef gesprek te hebben met ir. Swellengrebel, houtvester van het SBB in Noord-Holland. Dat bleek vooral toen deze allerlei mondelinge toezeggingen (om ons bij toekomstige te overwegen

bulldozerijen te raadplegen), na ons schriftelijke verzoek om bevestiging even vrolijk loochende.

Maar, wat erger is, de staatsbosbeheer walst onverdroten verder. Nog steeds zijn bulldozers actief, getuige de foto die deze winter bij de Nieuwe Weg in de Schoorlse duinen werd gemaakt. Ook nu weer onder het mom van een gemakkelijker terreinbeheer, dat mogelijk wordt bij de zwak glooiende hellingen die ons resteren. ●

BERKHEIDE

AS

Eén dezer dagen neemt het College van G.S. van Zuid-Holland een beslissing over de door de Leidse Duinwater Maatschappij aangevraagde voorzuiveringsfabriek aan de binnenduintrand in Berkheide (zie ook 'duin' 1980

nr. 3). G.S. neigen ertoe om de vergunning niet te verlenen om de L.D.M. daarmee te dwingen tot samenwerking met Den Haag, die voorgezuiverd water (uit de Andelse Maas) genoeg heeft. De meerderheid van de statencommissie die hierover al diverse malen heeft vergaderd, is het echter niet met G.S. eens en heeft de mening van de belanghebbende gemeenten gevraagd, o.a. Katwijk en Wasseenaar. Hierop wordt nog gewacht. ●

Nieuw blad: REINWATER

AS

De milieu-aktiewereld is weer een tijdschrift rijker. De Stichting Reinwater geeft sinds kort haar eigen kwartaalblad uit, genaamd 'Reinwater'. Het 0-nummer (nov. '80) stond in het teken van het Rijnproces tegen de Franse kalimijnen; het 1e nummer (febr. '81) besteedt o.m. aandacht aan Rotterdams rioolwater, Hoechst en normen voor kwiklozingen, waarmee duidelijk wordt dat de Stichting Reinwater haar werkterrein breder ziet dan het zout alleen.

'Reinwater' geeft waardevolle informatie voor iedereen die de kwaliteit van ons rivierwater ter harte gaat. Een abonnement/begunstigerschap kost f 25,- per jaar. U kunt zich opgeven door dit bedrag over te maken op giro 73344 t.n.v. Stichting Reinwater, Damrak 37', 1012 LK Amsterdam. ■

ERRATA

In het artikel van Van Dijk & Janssen in de vorige DUIN "Eutrofiëring van oevervegetaties in geïnfilteerde duinen" zijn enkele storende fouten geslopen.

Ziehier de verbeteringen.

p. 12, kolom 3, regel 8:
"3" moet zijn "2 tot 3"

p. 13, fig. 2, legenda:
"1,5-2 m" moet zijn "1,5-2,5 m"

p. 13, kolom 3, voetnoot **: moet zijn "menging doordat stromende waterdeeltjes door onregelmatigheden in de bodem -zoals zandkorrels of fragmentaire veen- of humuslagen- allemaal net iets andere banen volgen"

p. 17, kolom 1, regel 7:
"(tabel 2)" moet zijn "(fig. 3)" ■